

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

કીમીનલ મિસ્તેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૧૪૧૭૯ / ૨૦૦૯

વીથ

કીમીનલ મિસ્તેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૨૦૨૦૯ / ૨૦૧૩

ફોજદારી પ્રકીર્ણ અરજી નં. ૧૪૧૭૯ / ૨૦૦૯માં

વીથ

કીમીનલ મિસ્તેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯

ઈન

કીમીનલ મિસ્લેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯

વીથ

કીમીનલ મિસ્લેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૨૦૨૧૦ / ૨૦૧૩

ઈન

કીમીનલ મિસ્લેન્યસ એપ્લીકેશન નં. ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી આર.ડી. કોઠારી

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પ્રતિનિધિઓને આ ચુકાદો જોવા

દેવાની પરવાનગી આપવામાં આવી શકે?

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં ?

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી ચુકાદાની શુદ્ધ નકલ જોવાની

ઈચ્છા ધરાવે છે ?

જ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ના અર્થઘટન અંગે અથવા  
તેના હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ  
મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે?

પ શું તે દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રીત માટે મોકલવાનું છે?

=====

તરામણીદેવી પુરુષોત્તમદાસજી મહોટા....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્યસ એપ્લીકેશન નં ૧૪૧૭૯/૨૦૦૯

**હાજરી :**

શ્રી આર.એસ. સંજાણવાળા, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી દિગંત એમ. પોપટ, વકીલ  
અરજદાર(ઓ) નં ૧ માટે શ્રી મિતેશ એલ. રંગરસ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨  
માટે શ્રી વિજય એમ. શુક્લા, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨ માટે કુમારી સી.એમ.  
શાહ, એ.પી.પી. પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૧ માટે

ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્યસ એપ્લીકેશન નં ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯ માં હાજરી

શ્રી આર.એસ. સંજાણવાલા, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી દિગંત એમ. પોપટ, વકીલ અરજદાર(ઓ) નં ૧ તરફથી શ્રી મિતેશ એલ. રંગરાસ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨ તરફથી શ્રી વિજય એમ. શુક્લા, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨ તરફથી શ્રી કે.પી. રાવલ, અતિરિક્ત જાહેર અભિયોજક પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૧ તરફથી

**ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્યસ એપ્લીકેશન નં ૨૦૧૦૯ ના ૨૦૧૩ માં હાજરી**

શ્રી મિતેશ એલ. રંગરાસ, વકીલ અરજદાર(ઓ) નં ૨ માટે શ્રી આર.એસ. સંજાણવાલા, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી દિગંત એમ. પોપટ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૧ માટે સુશ્રી સી.એમ. શાહ, અતિરિક્ત જાહેર અભિયોજક પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨ માટે

**ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્યસ એપ્લીકેશન નં ૨૦૨૧૦/૨૦૧૩ માં હાજરી**

શ્રી મિતેશ એલ. રંગરાસ, વકીલ અરજદાર(ઓ) નં ૨ માટે

શ્રી આર.એસ. સંજાણવાલા, વરિષ્ઠ વકીલ, સાથે શ્રી દિગંત એમ. પોપટ, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૧ માટે

શ્રી કે.પી. રાવલ, એ.પી.પી. પ્રતિવાદી(ઓ) નં ૨ માટે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી આર.ડી. કોઠારી

તારીખ : ૦૮/૦૭/૨૦૧૪

ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્સ એપ્લીકેશન નં ૧૪૧૭૯ / ૨૦૦૯

અને

ક્રીમીનલ મિસ્ટેન્સ એપ્લીકેશન નં ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

૧. અત્રેના અરજદાર દ્વારા મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ સમક્ષ બાકી રહેલ ફરિયાદ એટલે કે કેસ નં. ૧૨૭૯/૨૦૦૯ અને ૩૭૧૫/૨૦૦૮ ને રદ કરવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે. ફરિયાદો નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળના ગુનાને લગતી છે.

૨. હકીકતો અસામાન્ય, દુઃખદ અને ચોંકાવનારી છે. એક શશીકુમાર પુરુષોત્તમ મોહતા ફરિયાદી છે. ફરિયાદીનું કહેવું છે કે હાલની અરજદાર, જે ફરિયાદીની માતા છે, તેણે હાલના ફરિયાદીના હિતમાં રૂપિયા ૨ કરોડનો ચેક જારી કર્યો હતો. બેંકે ફરિયાદીને એવી જાણ કરી કે ખાતાધારક, અર્થાત હાલની અરજદારે “સ્ટોપ પેમેન્ટ” અંગે સૂચના આપી

છે. ફરિયાદીએ અરજદારને નોટિસ પાઠવી હતી અને પોતાની જ માતા વિરુદ્ધ ફોજદારી કેસ દાખલ કર્યો છે.

૩. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા.

૪. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી. સંજાનવાલાએ રજૂ કર્યું છે કે ફરિયાદીનો મામલો પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ સ્વીકાર્ય નથી. તેમના મત મુજબ, ફરિયાદીનું કહેવું અસંગત છે. મુખ્ય રજૂઆતો ક્ષિપ્ર છે; પ્રથમ, કે ચેક અરજદાર દ્વારા કોઈ જવાબદારી અથવા દેવાની ચુકવણી માટે આપવામાં આવેલો નથી, તેથી અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળ કોઈ અનુમાન ઊભું કરી શકાય નહીં અને બીજી, કે ગુણદોષના આધારે પણ, જો નોંધ પરના સામગ્રીને નજીકથી વાંચવામાં આવે, તો એવું જણાશે કે ફરિયાદીનું કહેવું અસત્ય સિવાય કંઈ નથી. હાલના મામલાની પરિસ્થિતિઓમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ અદાલતે સ્વભાવસિદ્ધ સત્તાના ઉપયોગમાં કાર્યવાહી રદ કરવી જોઈએ.

૫. બીજી તરફ, ફરિયાદી તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે હાલની અરજીનો જોરશોરથી વિરોધ કર્યો હતો. રજૂઆતોના સમર્થનમાં, ફરિયાદી તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે અમદાવાદના વિદ્વાન મહાનગરીય મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતમાં દાખલ કરાયેલ ફરિયાદ તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું હતું. તે

યથેષ્ટ લાંબી ફરિયાદ છે. ફરિયાદ ૧૦ તથા અન્ય ફરિયાદો તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. વિદ્વાન વકીલે પ્રતિવાદી નં ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ જવાબી સોગંદનામા તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું. સોગંદનામાના ફરિયાદ ૬, ૮, ૧૨ તથા અન્ય ભાગો તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. પ્રતિવાદી દ્વારા અગાઉ રજૂ કરાયેલ લેખિત રજૂઆતો (પાનું ૧૦૬) તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. આ લેખિત રજૂઆતોમાં, ફરિયાદ ૧૮ અને ૨૦ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પ્રતિવાદી નં ૨ એ પરક્રામ્ય લખત અધિનિયમની ૧૩૮ નો ઉલ્લેખ કરીને તેના પર આધાર મૂક્યો હતો. પ્રતિવાદી તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું હતું કે, અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવાનો પ્રયત્ન કરાયેલ પ્રશ્નને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં આ અદાલત વિચારી શકતી નથી. હાલના અરજદાર વિરુદ્ધનો મામલો સુનાવણીના સમયે વિચારવામાં આવી શકે છે. વિદ્વાન વકીલે શ્રી મીનાક્ષીસુંદરમ ટેક્સ્ટાઇલ લિ. વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, અહેવાલિત ૨૦૧૨ (૦) જીએલએચઈએલ-એચસી ૨૨૬૬૨૫, રંગપ્પા વિરુદ્ધ શ્રી મોહન, અહેવાલિત ૨૦૧૦ (૦) જીએલએચઈએલ-એસસી ૪૮૩૪૮ અને એમ/એસ. એમ.એમ.ટી.સી. લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ/એસ. મેદયલ કેમિકલ્સ એન્ડ ફાર્મા (પી) લિમિટેડ અને અન્ય, અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૨૦૦૨ એસસી ૧૮૨ તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું.

૭. રેકૉર્ડ પરનું સંબંધિત સામગ્રી આ મુજબ છે; ૦૫.૦૮.૨૦૦૮ – ચેકની તારીખ ૦૭.૧૦.૨૦૦૮ – બેંક સમક્ષ ચેક રજૂ કરવાની તારીખ ૦૯.૦૮.૨૦૦૮ – અરજદાર દ્વારા ફરિયાદીને લખાયેલ પત્ર, જેમાં અનુગામી રીતે વ્યવસાય અને આર્થિક વ્યવહારોના તમામ દસ્તાવેજો સોંપી દેવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે. તે ખાલી ચેકો અને ખાલી કાગળો પરત આપવા અંગે પણ કહે છે.

૨૬.૦૮.૨૦૦૮ – ફરિયાદી દ્વારા અરજદાર અને ફરિયાદીના અન્ય ભાઈઓને આર.પી.એ.ડી. નોટિસ, જેમાં ફરિયાદીએ એચ.યુ.એફ. મિલકતોના વિઘટન માટે માંગણી કરી હતી.

૩૦.૦૮.૨૦૦૮ – ફરિયાદી દ્વારા અરજદાર તથા અન્ય ભાઈને આપેલ નોટિસ, જેમાં અરજદારને તેની દ્વારા આપવામાં આવેલી વ્યક્તિગત અને વ્યાવસાયિક સેવાઓ, જેમાં મિલકતોનું સંરક્ષણ કરવાનું પણ સમાવેશ થાય છે, બદલ ચૂકવણી કરવા આહ્વાન કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદીએ રૂા. ૧૪ કરોડની માંગણી કરી છે.

૨૨.૦૯.૨૦૦૮ – અરજદાર દ્વારા તા. ૩૦.૦૮.૨૦૦૮ના ફરિયાદીની નોટિસનો જવાબ ૨૫.૦૯.૨૦૦૮ – અરજદાર દ્વારા મેનેજર, પંજાબ નેશનલ બેંકને સંબોધિત પત્ર, જેમાં ચુકવણી ન કરવા (સ્ટોપ પેમેન્ટ) તથા ઉપરોક્ત સંદર્ભિત ખાતા નંબરમાંથી કોઈપણ ચેકનું માન ન રાખવા અંગે જાણ કરવામાં આવી.

૦૩.૧૦.૨૦૦૮ – અરજદારે પી.આઈ. નવરંગપુરા પોલીસ સ્ટેશનને લખેલો પત્ર, જેમાં ઉક્ત સત્તાધિકારીનું ધ્યાન ખાલી સહી કરાયેલા ચેકોના સંભવિત દુરુપયોગ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું.

૮. હકીકતો પોતે જ બોલી ઊઠે છે. ચેક જારી કરવાની તારીખ ૦૫.૦૮.૨૦૦૮ છે. આ બાબત વિવાદિત નથી કે ઉક્ત ચેક સંબંધિત બેંક સમક્ષ માત્ર ૦૭.૧૦.૨૦૦૮ના રોજ જ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે દરમિયાન પક્ષકારો વચ્ચે નોટિસો / પત્રોની આપલે થઈ હતી. ફરિયાદીએ અરજદારને આર.પી.એ.ડી. નોટિસ આપી હતી, જેમાં તેણે એચ.યુ.એફ.નું વિઘટન કરવાની માંગણી કરી હતી. આ નોટિસ તા. ૨૬.૦૮.૨૦૦૮ની છે. તેમાં ફરિયાદી અરજદારે ૦૫.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ ચેક જારી કર્યો હતો તે અંગે કોઈ ઉલ્લેખ કરતો નથી કે તેનું નામમાત્ર પણ દર્શાવતો નથી. આ અવિશ્વસનીય છે. નોટિસમાં અરજદારે ચેકો જારી કર્યા હતાં તેનો ઉલ્લેખ કરવો તર્કસંગત અને સ્વાભાવિક હતો. ત્યારબાદ, ત્રણ દિવસ પછી એટલે કે ૩૦.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ, પ્રતિવાદી નં ૨ હાલના અરજદાર અને અન્યને બીજી નોટિસ આપે છે. બીજી નોટિસમાં હવે ફરિયાદી પોતાની વ્યક્તિગત તથા વ્યાવસાયિક સેવાઓ આપવા બદલ માતા અને અન્યને ચૂકવણી કરવા કહે છે અને રૂ. ૧૦૦ કરોડ મૂલ્યની મિલ્કતોનું રક્ષણ કરવા બદલ ફી પણ માંગે છે. ઉક્ત નોટિસમાં પણ ફરિયાદી / પ્રતિવાદી નં ૨ તા. ૦૫.૦૮.૨૦૦૮ના ચેકના જારીકરણ

અંગે કોઈ ઉલ્લેખ કરતો નથી. નોટિસનું નિર્મળ વાચન એવો ભાવ ઉપજાવે છે કે પ્રતિવાદી નં ૨ જેવી વ્યક્તિ, જે પોતાના હિસ્સા અને “અધિકારો” વિશે એટલી સચેત છે, તે અરજદારે ફરિયાદીને આપ્યો હોવાનું કહેવાતો ચેક ઉલ્લેખિત કરવા અને તેનો સંદર્ભ આપવા ચૂકતી નથી. પ્રતિવાદી નં ૨ / ફરિયાદીનું વર્તન અરજદારને આ રજૂઆત કરવા પૂરતી જગ્યા આપે છે કે સહી કરેલો અને બિનસહી ખાલી ચેક તેમજ ખાલી કાગળો પ્રતિવાદી નં ૨ પાસે રહ્યા હતા અને પ્રતિવાદી નં ૨એ તેનો દુરુપયોગ કર્યો હતો. વધારામાં, એ નોંધવું પણ યોગ્ય છે કે ફરિયાદીએ પોતાની નોટિસમાં ચેકનો ઉલ્લેખ કર્યો હોત તો તેના દાવાને આધાર અને બળ મળ્યું હોત. કેસની પરિસ્થિતિ ફરિયાદી દ્વારા ચેકના દુરુપયોગ તરફ નિર્દેશ કરે છે. અરજદારે સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનના પી.આઈ.ને ચેકના સંભવિત દુરુપયોગ અંગે પત્ર લખ્યો હતો. ત્યારબાદ, ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદી નં ૨એ બેંક સમક્ષ વસૂલાત માટે ચેક માત્ર ૦૭.૧૦.૨૦૦૮ના રોજ જ રજૂ કર્યો હતો.

૯. સંક્ષેપમાં, રેકૉર્ડ પરના પુરાવા/દસ્તાવેજો એટલે કે, ફરિયાદી/પ્રતિવાદી નં ૨ દ્વારા અપાયેલ આર.પી.એ.ડી. નોટિસ, અરજદારના પત્રો, જો સાથે મળીને વાંચવામાં અને વિચારવામાં આવે, તો એવું પ્રતીત થાય છે કે ફરિયાદીનો કેસ સ્વીકારવો મુશ્કેલ છે.

૧૦. હવે, આ પ્રશ્ન પર વિચારણા કરી શકાય કે શું ફરિયાદી / પ્રતિવાદી નં ૨ ને નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળ કલ્પાયેલ મુજબ, કોઈ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારીની ચુકવણીરૂપે તેને પ્રાપ્ત થયેલ ચેકનો ધારક કહેવાઈ શકે કે નહીં. આ સંદર્ભમાં ફરિયાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના શ્રી મીનાક્ષીસુંદરમ ટેક્સટાઈલ લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (સુપ્રા) માં આપવામાં આવેલા ચુકાદા તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું. નીચેની નોંધ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું; “..... ચેક જમા કરાવવાના સમયે કાયદેસર રીતે અમલમાં મૂકી શકાય તેવું દેવું અસ્તિત્વમાં હતું કે નહીં, તે એવો પ્રશ્ન છે જે પુરાવાની મૂળવણી કરતી વખતે નીચલી અદાલતમાં વિચારવાનો રહે છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૧૮ સાથે વંચાતી કલમ ૧૩૯ હેઠળ એવી ધારણા છે કે ચેક કાયદેસર રીતે અમલમાં મૂકી શકાય તેવા દેવા માટે જારી કરવામાં આવ્યો છે, તેમ છતાં તે ખંડનીય છે. તેથી, ઉપરોક્ત આધાર પર આક્ષેપિત ફરિયાદને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રદ કરવા બાબત અરજદારો તરફથી કરાયેલ રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં.”

૧૧. ફરિયાદી તરફના વિદ્વાન વકીલે એમ/એસ. એમ.એમ.ટી.સી. લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ/એસ. મેદયલ કેમિકલ્સ એન્ડ ફાર્મા (પી) લિમિટેડ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું છે.

પરિચ્છેદ ૧૩ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આપું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું :

“માનનીય ન્યાયાધીશે ત્યારબાદ તથ્યોમાં પ્રવેશ કરીને એ નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા છે કે ચેક્સ સુરક્ષા તરીકે આપવામાં આવ્યા હતા અને તેઓ જારી કરવામાં આવ્યા તે તારીખે અસ્તિત્વમાં રહેલા કોઈ દેવા અથવા દાયિત્વ માટે આપવામાં આવ્યા ન હતા. આપું કરતાં માનનીય ન્યાયાધીશે એ સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતની અવગણના કરી છે કે ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ અત્યંત કડક રીતે અને સાવચેતીપૂર્વક કરવો જોઈએ. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે આ તબક્કે અદાલત ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની વિશ્વસનીયતા અથવા પ્રામાણિકતા કે અન્યથા અંગે તપાસ હાથ ધરવામાં ન્યાયસંગત ઠરી શકતી નથી. અંતર્નિહિત સત્તાઓ અદાલતને પોતાની ઈચ્છા અથવા મનસ્વીતા મુજબ કાર્ય કરવા માટે મનમાની અધિકારક્ષેત્ર આપતી નથી. આ તબક્કે અદાલત ગુણદોષમાં જઈ શકતી ન હતી

અને/અથવા એવો નિષ્કર્ષે આવી શકતી ન હતી  
કે કોઈ અસ્તિત્વમાં રહેલું દેવું અથવા દાયિત્વ  
નહોતું.

(મૂળમાં ભાર મૂકેલ)

પછી આ પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે: "આ  
વટાઘાટયોગ્ય લખત અધિનિયમમાં સમાવેશ  
કરવામાં આવેલ એક વિશેષ જોગવાઈ છે.  
ફરિયાદમાં સ્પષ્ટપણે આક્ષેપ કરવો આવશ્યક છે કે  
એક અસ્તિત્વમાં રહેલી જવાબદારી અને અમલમાં  
મૂકી શકાય તેવું દેવું હતું અને તે જની ચુકવણી  
કરવા માટે ચેકો જારી કરવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ,  
અમને એવો કોઈ આક્ષેપ જ મળતો નથી. આવા  
અત્યંત મહત્વના આક્ષેપના અભાવે ટકાઉપણું  
નોંધપાત્ર રીતે દુર્બળ બને છે." (ભારમૂક મૂળ  
મુજબ)

૧૨. બીજી તરફ, વિદ્વાન વકીલ શ્રી.સંજનવાલાએ વર્ષ ૨૦૦૨ (૨)  
જી.એલ.આર. ૧૭૧૩ માં અહેવાલિત ભારતભાઈ કે. પટેલ વિ. સી.એલ.  
વર્મા (અવસાન પામેલ) પી.ઓ.એ. ધારક સુરજીત સિંહ મેકર મારફતે

અને અન્યના મામલા તરફ ધ્યાન દોર્યું છે. પરિચ્છેદ ૯ તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. વિદ્વાન વકીલે (૨૦૦૯) ૨ એસ.સી.સી. ૫૧૩ માં અહેવાલિત કુમાર એક્સપોર્ટ્સ વિ. શર્મા કાર્પોરેશનના મામલા પર પણ આધાર મુક્યો છે. પરિચ્છેદ ૨૦ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું.

૧૩. વિનિમયક્ષમ દસ્તાવેજો અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળની ઉપધારણા અંગે વિચાર કરતી વખતે, ભારતભાઈ કે. પટેલના કેસમાં (ઉપરોક્ત), આ અદાલતે એમ ઠરાવ્યું હતું ;

“૯. કાર્યવાહીની પ્રારંભિક અવસ્થાએ કાનૂની અનુમાનનું ખંડન કરવાનો પ્રયાસ પ્રતિબંધિત નથી અને થઈ પણ શકતો નથી, પરંતુ એવો પ્રયાસ જો કરવામાં આવે, તો તે અત્યંત મજબૂત આધારિત હોવો જોઈએ અને સંભાવનાઓના પ્રાધાન્યના વિશ્વસનીય ધોરણથી પણ ઉપરનો હોવો જોઈએ. વૈધાનિક નોટિસના જવાબનો તબક્કો એવો તબક્કો છે, જ્યાંથી બતાવી શકાય કે કરવામાં આવેલા આક્ષેપો અસંગત, અસંભવિત, દુર્ભાવનાપૂર્ણ છે અને કોઈપણ સુબુદ્ધિ વ્યક્તિ ક્યારેય એવો ન્યાયસંગત નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે નહીં કે આરોપી

વિરુદ્ધ આગળ વધવા પૂરતો આધાર છે. વર્તમાન મામલામાં, અરજદારે ફરિયાદમાં રહેલી મૂળભૂત ખામી અને તેની જાળવણીયોગ્યતા સંતોષકારક રીતે સ્થાપિત કરી છે. કાનૂની અનુમાનનું ખંડન કરવું આરોપીની ફરજિયાત જવાબદારી છે, પરંતુ ઉપરોક્ત રીતે ઉલ્લેખિત શ્રી સી.એલ. વર્માના નિવેદન તથા ભારત વિજય મિલ્સ / કોન્ટિનેન્ટલ ટેક્સટાઇલ મિલ્સના સહયોગીઓએ દીવાની વિવાદમાં, જેમાં શ્રી સી.એલ. વર્માનો પણ સમાવેશ થાય છે, લીધેલા અભિગમના અવલોકનથી આ તબક્કે પૂરતું ખંડન પ્રાપ્ત થાય છે. સામાન્ય રીતે, આ અદાલતે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા કથનો વાંચવાના હોય છે અને કાર્યવાહીની પ્રારંભિક અવસ્થાએ, દેવું અથવા જવાબદારી ન હતી એવી દલીલ સ્વીકારવામાં અને તેનો વિચાર કરવામાં વડી અદાલત ન્યાયસંગત ગણાતી નથી. રદ કરવાની કાર્યવાહીમાં બચાવ પક્ષની દલીલ સ્વીકારવી યોગ્ય નથી. પરંતુ એવા કેસોમાં, જ્યાં અરજદાર ફરિયાદીના વર્તનના આધારે અથવા ફરિયાદીએ અન્ય કાનૂની કાર્યવાહીમાં કરેલ સ્વીકારોના આધારે

અદાલતને બતાવવામાં સમર્થ થાય કે ચેક નગદીકરણ માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો ત્યારે કોઈ અસ્તિત્વમાં રહેલું દેવું અથવા જવાબદારી નહોતી, ત્યારે આવા કેસોમાં કાર્યવાહી સમાપ્ત કરી શકાય અને આરોપીને નીચલી અદાલતમાં ચુકાદો પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી સામનો કરવા મજબૂર ન કરવો જોઈએ. તેથી, આ અદાલત આ અરજી મંજૂર કરવા પ્રવળ છે, કારણ કે અરજદારે પ્રારંભિક અવસ્થાએ અનુમાનનું સફળતાપૂર્વક ખંડન કર્યું છે અને કાર્યવાહીની જાળવણીયોગ્યતા સંબંધિત મૂળભૂત ખામી દર્શાવી છે.” (ભાર મૂકવામાં આવેલ)

૧૪. કુમાર એક્સપોર્ટ્સ વિરુદ્ધ શર્મા કાર્પોર્ટ્સ કેસમાં (ઉપરોક્ત), માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહી માં આરોપી પાસે બે વિકલ્પો છે. તે અથવા તો બતાવી શકે છે કે પ્રતિફળ અને દેવાણ અસ્તિત્વમાં નહોતાં, અથવા તો કેસની વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ

પ્રતિફળ અને દેવાણા અસ્તિત્વના અભાવની સંભાવના એટલી પ્રબળ છે કે એક સમજદાર માણસે એમ માનવું જોઈએ કે કોઈ પ્રતિફળ અને દેવાણા અસ્તિત્વમાં નહોતાં. કાયદાકીય અનુમાનનું ખંડન કરવા માટે આરોપી પાસેથી એવો અપેક્ષિત નથી કે તે પોતાની બચાવની બાબતને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરે, જેમ કે ફોજદારી કાર્યવાહી માં ફરિયાદ પક્ષ પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. આરોપી સીધા પુરાવા રજૂ કરીને સાબિત કરી શકે છે કે પ્રશ્નમાં રહેલ નોટ પ્રતિફળથી સમર્થિત નહોતી અને તેની તરફથી મુક્ત કરવાની કોઈ દેવાણા અથવા જવાબદારી નહોતી. તેમ છતાં, અદાલતે દરેક કેસમાં એવો આગ્રહ રાખવો આવશ્યક નથી કે આરોપીએ સીધા પુરાવા રજૂ કરીને પ્રતિફળ અને દેવાણા અસ્તિત્વના અભાવને સાબિત કરવો જોઈએ, કારણ કે નકારાત્મક પુરાવાનું અસ્તિત્વ ન તો શક્ય છે અને ન તો તેનું મનન કરવામાં આવ્યું છે. એ જ સમયે, એ સ્પષ્ટ છે કે પ્રતિફળના હસ્તાંતરણ અને દેવાણા અસ્તિત્વનો માત્ર ઈનકાર, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, આરોપીના હેતુને સિદ્ધ નહીં કરે. પુરાવાનો

ભાર ફરિયાદ પક્ષ પર સ્થળાંતરિત થાય તે માટે કંઈક સંભવિત બાબત નોંધ પર લાવવી આવશ્યક છે. અનુમાનનું ખંડન કરવા માટે આરોપીએ આવા તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ નોંધ પર લાવવી જોઈએ કે જેના વિચાર પછી અદાલત અથવા તો એ માને કે પ્રતિફળ અને દેવાણા અસ્તિત્વમાં નહોતાં અથવા તેમનો અસ્તિત્વનો અભાવ એટલો સંભવિત હતો કે કેસની પરિસ્થિતિઓમાં એક સમજદાર માણસ એ દલીલના આધારે કાર્ય કરે કે તે અસ્તિત્વમાં નહોતાં. પ્રશ્નમાં રહેલ નોટ પ્રતિફળથી સમર્થિત નહોતી અથવા તેણે કોઈ દેવાણા કે જવાબદારી ઉપજી નહોતી તે સાબિત કરવા માટે સીધા પુરાવા રજૂ કરવા ઉપરાંત, આરોપી પરોક્ષ પુરાવા પર પણ આધાર રાખી શકે છે અને જો એવી પરિસ્થિતિઓ, જેઓ પર આધાર રાખવામાં આવે છે, પ્રબળ હોય, તો પુરાવાનો ભાર ફરીથી ફરિયાદ પક્ષ પર સ્થળાંતરિત થઈ શકે છે. આરોપી તથ્યજન્ય અનુમાન પર પણ આધાર રાખી શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ માં ઉદ્દેખિત અનુમાન, જેથી અધિનિયમની કલમો

૧૧૮ અને ૧૩૯ હેઠળ ઉદ્ભવતા અનુમાનનું ખંડન  
કરી શકાય.

૧૫. ફરિયાદી તરફના વિદ્વાન વકીલે એમ રજૂ કરીને એમ/એસ. કુમાર એક્સપોર્ટ (સુપ્રા) ના કેસને ભિન્ન દર્શાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે તે કાર્યવાહીનો પ્રારંભિક તબક્કો નહોતો અને કાર્યવાહી નીચલી અદાલતમાં ટ્રાયલ પૂર્ણ થયા પછી અંતે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પહોંચી હતી. વટાઘાટપાત્ર લખત અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળની કાનૂની પૂર્વધારણાનું કેવી રીતે ખંડન કરવું તે અંગે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતનું સ્પષ્ટ નિર્ધારણ એ આધાર પર ભિન્ન ગણાવી શકાય નહિ કે કાર્યવાહી અપીલ દ્વારા અદાલત સમક્ષ પહોંચી હતી.

૧૬. મેસર્સ એમ.એમ.ટી.સી. લિમિટેડ અને અન્યનો કેસ (ઉપરોક્ત), જેના ઉપર ફરિયાદી / પ્રતિવાદી નં ૨ તરફથી વિદ્વાન વકીલે ભારે નિર્ભરતા મૂકી છે, તે હાલના કેસના તથ્યોમાં પ્રતિવાદીને કોઈ મદદરૂપ થઈ શકતો નથી. તે કેસમાં એવું જણાય છે કે ચેકો વાણિજ્યિક વ્યવહારોના અનુસંધાને જારી કરવામાં આવ્યા હતા. અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદી વચ્ચે સમજુતીપત્ર (એમ.ઓ.યુ.) કરવામાં આવ્યું હતું. તેના અનુસંધાને બે ચેકો જારી કરવામાં આવ્યા હતા. ચેક જારી કર્યા બાદ અપીલકર્તાએ બેંકને “સ્ટોપ પેમેન્ટ” અંગે જાણ કરી હતી. તે અનુસાર ચેકો પરત કરવામાં આવ્યા અને ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી.

એવું જણાય છે કે તેમાં એવી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે ફરિયાદ અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી નથી. વધુમાં એવી દલીલ પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે કોઈ બાકી દેવું અથવા જવાબદારી અસ્તિત્વમાં નહોતી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું :

“આવી જ દલીલને આ અદાલતે મોટી સિમેન્ટ્સ લિ. વિ. કુચિલ કુમાર નંદી, જેનો અહેવાલ (૧૯૯૮) ૩ એસ.સી.સી. ૨૪૯ માં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, તે મામલામાં નકારી કાઢી છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ‘ચુકવણી બંધ’ અંગેની સૂચના આપવાના કારણે ચેક અનાદરિત થયો હોવા છતાં પણ કલમ ૧૩૮ હેઠળનો ગુનો તેમ છતાં બની શકે છે. એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આવી સ્થિતિમાં કલમ ૧૩૮ હેઠળની અનુમાનધારણા પણ લાગુ પડે છે. આ અધિકૃત નિર્ધારણ દર્શાવે છે કે ચેક ‘ચુકવણી બંધ’ કરવાની સૂચનાઓના કારણે અનાદરિત થયો હોય ત્યારે પણ, કલમ ૧૩૮ના બંને અદાલતે એવું અનુમાન કરવું પડે કે ચેક ધારકે કોઈ કર્જ અથવા જવાબદારીના સંપૂર્ણ અથવા આંશિક નિવારણ માટે

પ્રાપ્ત કર્યો હતો. અવશ્ય, આ ખંડનયોગ્ય અનુમાનધારણા છે. તેથી આરોપી દર્શાવી શકે છે કે ‘ચુકવણી બંધ’ કરવાની સૂચનાઓ નાણાંની અપર્યાપ્તતા અથવા અભાવને કારણે આપવામાં આવી નહોતી. જો આરોપી દર્શાવે કે ચેકને રોકડરૂપે વસૂલ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો તે સમયે દ્રાવક બેંકમાં તેના ખાતામાં ચેકની રકમ ચૂકવવા પૂરતા નાણાં ઉપલબ્ધ હતા અને ‘ચુકવણી બંધ’ કરવાની સૂચના અન્ય વાજબી કારણોસર આપવામાં આવી હતી, જેમાં ચેક રોકડરૂપે વસૂલ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો તે સમયે કોઈ પ્રવર્તમાન કર્જ અથવા જવાબદારી અસ્તિત્વમાં ન હતી તે કારણ પણ સામેલ છે, તો કલમ ૧૩૮ હેઠળનો ગુનો બનતો નથી. મહત્વની વાત એ છે કે તેવું સાબિત કરવાનો ભાર આરોપી પર રહેશે. તેથી અદાલત આ આધાર પર ફરિયાદ રદ કરી શકતી નથી.” (પરા ૧૮) (ભાર મૂળમાં)

૧૭. ફરિયાદી તરફથી વકીલશ્રીએ રજૂઆત કરી છે કે વર્તમાન મામલાની જેમ તેમાં પણ પક્ષકારે ચૂકવણી અટકાવવાના નિર્દેશો આપ્યા હતા અને

અસ્તિત્વમાં રહેલી જવાબદારી અથવા દેવાના અભાવની દલીલ પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી. તેમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું હતું કે જવાબદારી અથવા દેવાનો અભાવ સાબિત કરવાનો ભાર આરોપી ઉપર છે અને અદાલત તે જ આધારે ફરિયાદ રદ કરી શકતી નથી.

૧૮. ઉપર નિરીક્ષણ કરેલ મુજબ, કેસના તથ્યો ફરિયાદ પક્ષના કથનને સમર્થન આપતા નથી. જો એવું હોત કે ચેક પક્ષકાર દ્વારા વ્યાપારી અથવા વ્યવસાયિક વ્યવહારોને અનુસરીને આપવામાં આવ્યો હતો, તો બાબત ભિન્ન હોત. વર્તમાન કેસમાં પક્ષકારો વચ્ચેનો સંબંધ માતા અને પુત્રનો છે. નોંધ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીથી એવો ભાવ ઉપજે છે કે માતા અર્ધશિક્ષિત વૃદ્ધ મહિલા ન હોઈ શકે. ભલે તે વૃદ્ધ મહિલા હોય, તે અંગ્રેજી જાણે છે. ફરિયાદ પક્ષે દાખલ કરેલ સોગંદનામામાં તે દાવો કરે છે કે તેની માતાએ યુવાની વયમાં ફ્રેન્ચ શિક્ષક પાસેથી માર્ગદર્શન લીધું હતું. તે અંગ્રેજીમાં સહી કરે છે. તેના પત્રોમાંથી એવો ભાવ ઉપજે છે કે તે વ્યવસાય ચલાવે છે. તે કહે છે કે સંબંધિત સમયે ફરિયાદ પક્ષ તેના વ્યવસાય અને આર્થિક બાબતો સંભાળતો હતો. આ પાસાઓ સંબંધિત છે અને ફરિયાદ પક્ષના પક્ષમાં વાંચી શકાય તેવા છે. પરંતુ તેથી ફરિયાદ પક્ષનો કેસ બહુ આગળ વધતો નથી. આ સામગ્રી પરથી એવો અનુમાન કાઢવો શક્ય નથી કે માતા પોતાના પુત્રના હિતમાં પહેલાં રૂપિયા ૨ કરોડનો અને ત્યારબાદ રૂપિયા ૩ કરોડનો બીજો ચેક આપશે. કેસની પરિસ્થિતિઓ સૂચવે છે કે

સહી કરેલો ખાલી ચેક ફરિયાદ પક્ષના કબજામાં હોઈ શક્યો હોય. વધુમાં, બેંકમાં ચેક રજૂ કરાયા પહેલાં ફરિયાદ પક્ષે આપેલી નોટિસમાં કરાયેલ કથન વિચિત્ર અને અસંગત છે. ફરિયાદ પક્ષ સ્પષ્ટ અથવા નિશ્ચિત નથી કે અરજદારે કયા હેતુસર ચેક આપ્યો હતો. પહેલાની નોટિસમાં તે એચ.યુ.એફ. મિલ્કતોના વિભાજનની માંગ કરે છે અને ચાર દિવસ પછી અપાયેલી બાદની નોટિસમાં તે વ્યાવસાયિક તથા વ્યક્તિગત સેવાઓ આપવાના બદલામાં ચુકવણી માંગે છે. ત્યારબાદ, ઉપરોક્ત બે આધારનો અંદાજે મિશ્રણ અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળની ફરિયાદમાં જોવા મળે છે. ફરિયાદમાં તે કહે છે, “.....ફરિયાદ પક્ષ કદી કલ્પના પણ કરી શક્યો નહોતો કે ચેક પર સ્ટોપ પેમેન્ટવાની સૂચના આપી ચેક પરત ફરવાની આવી કાર્યવાહી થશે, કારણ કે ચેક માતાએ પોતાના બેંક ખાતામાંથી સહી કરીને ફરિયાદ પક્ષના કાનૂની બાકી હકની જવાબદારીના નિર્વહ માટે ભાગચુકવણી તરીકે આપ્યો હતો. હકીકતમાં, વિરોધી પક્ષે પોતાની તરફથી કરેલી આવી કાર્યવાહી અયોગ્ય હતી. મિલ્કતોના રક્ષણ અને સુરક્ષા માટે ફરિયાદ પક્ષે લગાવેલા પરિશ્રમ, નાણાં અને સમયની માતાએ વારંવાર સમયે સમયે મૂલવણી કરી હતી. પરંતુ તેની સ્ટોપ પેમેન્ટવાની સૂચનાઓ બીજાના બહાને હેઠળ આપવામાં આવી હોય તેમ અનુમાન થાય છે અને તેથી ફરિયાદ પક્ષે વિરોધી પક્ષને સુધારેલ નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળ નોટિસ આપવા માટે વકીલને સૂચના આપવાની ફરજ પડી કે તે ચુકવણી કરે

.....” આગળના પરિચ્છેદમાં ફરિયાદ પક્ષ શશિકુમાર કહે છે;  
“.....આ બે ભાઈઓ અને બહેનો દ્વારા માતા પર કરવામાં આવેલ  
દબાણની પરાકાષ્ઠા માતાના પોતાના શબ્દોમાં પ્રથમ વખત  
૨૩.૧૧.૨૦૦૮ના રોજ તેની ટિપ્પણીના સ્વરૂપમાં વ્યક્ત થાય છે : ૧.  
“કે મેં તને જન્મ આપ્યો છે અને તારા ઉછેરમાં તમામ ખર્ચ કર્યો છે. તું મને  
તેની કેવી રીતે ભરપાઈ કરશે ?.....” અંતે ફરિયાદ પક્ષ અરજદાર  
વિરુદ્ધ પ્રક્રિયા જારી કરવાની પ્રાર્થના કરે છે અને સાથે આ પણ ઉમેરે છે કે  
અરજદારને સુનાવણી દરમિયાન હાજર રહેવા અને માનનીય અદાલતને  
સહકાર આપવા આદેશ કરવામાં આવે. તે બેંક અધિકારીઓને પોતાના  
સાક્ષી તરીકે દર્શાવે છે. ફરિયાદ પક્ષના માર્ગમાં મુખ્ય અવરોધ પક્ષકારો  
વચ્ચેનો સંબંધ છે. આ કારણસર, એમ/એસ. એમ.એમ.ટી.સી.  
લિમિટેડ અને અન્યનો કેસ (ઉપરોક્ત) ફરિયાદ પક્ષને મદદરૂપ થતો  
નથી.

૧૮. શ્રી મીનાક્ષીસુન્દરમ ટેક્સટાઈલ લિ. વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં  
(સુપ્રા), જેના પર ફરિયાદીએ આધાર મૂક્યો છે, ચેકો પક્ષકારો વચ્ચે  
થયેલા વ્યવસાયિક અને વાણિજ્યિક વ્યવહારોને અનુસરીને જારી કરવામાં  
આવ્યા હતા. આરોપી લાંબા સમયથી ફરિયાદી પાસેથી કાચું કપાસ  
ખરીદતો હતો અને ફરિયાદી આરોપીને માલના વેચાણનું ખાતું રાખતો

હતો. ચુકવણીની રસીદો પણ જારી કરવામાં આવતી હતી. આ કેસ ફરિયાદીને કોઈ મદદરૂપ થતો નથી.

૨૦. નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળનું અનુમાન હાલના કેસમાં ઉદ્ભવે છે કે નહીં, તે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અદાલત દ્વારા વિચારવામાં આવી શકતું નથી, એવી દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી. કોઈ સર્વથાસ્પષ્ટ નિયમ નિર્ધારિત કરી શકાય તેમ નથી. તે કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર નિર્ભર કરે છે. હાલનો કેસ આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવાની તથા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કાર્યવાહી રદ કરવાની જરૂરિયાતનું દૃષ્ટાંત છે. ઉપર અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, હાલના કેસમાં ચેક્સ કોઈ જવાબદારી અથવા દેવાની ચૂકવણી માટે જારી કરવામાં આવ્યા હતા એવું કહેવું શક્ય નથી.

૨૦.૧ એકવાર એ સ્વીકારી લેવામાં આવે કે પ્રકરણના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પ્રબળ હોય છે અને નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવે છે, ત્યારે અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળની અનુમાનશક્તિની પ્રબળતા અંગેની માન્યતા સ્વીકારવામાં મુશ્કેલી રહેતી નથી. ઓછામાં ઓછા બે રીતે, આ અનુમાન પ્રતિપક્ષના આક્ષેપ સામે નબળું પડી શકે છે. પ્રથમ, તથ્યો

આરોપીને અનુકૂળ થઈ શકે છે અને પ્રકરણના વિશેષ તથ્યો અથવા વિલક્ષણ તથ્યો અનુમાનની કાર્યપ્રવૃત્તિને રોકી શકે છે અથવા પ્રકરણના આવા વિલક્ષણ તથ્યોમાં, અદાલત આરોપી દ્વારા પોતાના આ નિવેદનના સમર્થનમાં નોંધપર મુકવામાં આવેલી સામગ્રીનું અવલોકન કરી શકે છે કે ચેક કોઈ દેવું કે જવાબદારીની ચુકવણી માટે જારી કરવામાં આવેલ નથી. અન્યાય નિવારવા માટે, અદાલત આવી સામગ્રીનું અવલોકન કરી શકે છે. સંક્ષેપમાં, અનુમાનની કઠોરતા અને સર્વવ્યાપક અસર અંગેની, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અદાલતની મર્યાદા સાથે વાંચવામાં આવેલી દલીલ, પ્રકરણની પરિસ્થિતિઓમાં સ્વીકારવી શક્ય નથી.

૨૧. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, અરજીઓ મંજૂર થાય છે. મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ સમક્ષ બાકી રહેલ ફોજદારી ફરિયાદો, એટલે કે ફરિયાદ નં ૧૨૭૯ / ૨૦૦૯ અને ૩૭૧૫ / ૨૦૦૮, આથી ૨૬ કરવામાં આવે છે. નિયમને સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવે છે. ફોજદારી પ્રકીર્ણ અરજી નં ૨૦૨૦૯ / ૨૦૧૩ અને ફોજદારી પ્રકીર્ણ અરજી નં ૨૦૨૧૦ / ૨૦૧૩ માં સામાન્ય મૌખિક આદેશ

૧. નિયમ. વિદ્વાન એ.પી.પી. રાજ્ય – પ્રતિવાદી નં ૧ વતી નિયમની નોટિસની તામીલનો હક ત્યાગ કરે છે

૨. ફોજદારી પ્રકીર્ણ અરજી નં ૧૪૧૭૯ / ૨૦૦૯ અને કીમીનલ મિસ્લેન્યસ એપ્લીકેશન નં ૧૪૧૮૦ / ૨૦૦૯ માં આપવામાં આવેલા સામાન્ય ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેતાં, હાલની અરજીઓ આગળ ટકતી નથી અને તેથી તે મુજબ તેમનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. રુલ ડિસ્ચાર્જડ.

(આર.ડી. કોઠારી, ન્યાયાધીશ)

અમર

*Translation of this Judgement has been provided by M/S  
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

---

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.